

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@gov.fi

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (ilmanlaatudirektiivi)

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY kiittää mahdollisuudesta lausua uudistetun ilmanlaatudirektiivin kansallisesta täytäntöönpanosta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Uudistetussa ilmanlaatudirektiivissä asetetaan aiempaa tiukemmat raja- ja tavoitearvot useille ilmansaasteille, joilla on vakavia vaikutuksia ihmisten terveyteen. Direktiivin tiukkeneminen tuo lisää velvollisuuksia ilmansuojelutyöhön ja sen suunnitteluun. Ilmansuojelu vaatii yhteistyötä, toimenpiteitä ja resursseja. HSY on osallistunut ympäristöministeriön vetämään direktiivin täytäntöönpanon kansalliseen valmisteluun ja kiittää hyvää yhteistyötä. HSY pitää myönteisenä, että esitysluonnoksessa ilmanlaadun seurannan, hallinnan ja tiedottamisen vastuut on täsmennetty ja että toimivaltaiset viranomaiset ja niiden tehtävät käyvät selkeästi ilmi sääntelystä.

HSY:n perussopimuksen mukaan pääkaupunkiseudun kuntayhtymä HSY huolehtii jäsenkuntiansa (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) ilmansuojelun seuranta-, tutkimus- ja suunnittelu- sekä koulutus- ja viestintätehtävistä. HSY:n perussopimuksen v. 2009 tekivät Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen. Vuosina 1982–2009 nämä tehtävät oli YTV-laissa säädetty YTV:n tehtäväksi (HSY:tä edeltävä organisaatio).

HSY suhtautuu hallituksen esitysluonnokseen kokonaisuutena myönteisesti ja pitää uudistetun ilmanlaatudirektiivin kansallista täytäntöönpanoa tärkeänä terveyshaittojen vähentämiseksi. HSY pitää esitettyä kansallisen tason ilmanlaadun seurannan kokonaisuutta perusteltuna ja toteuttamiskelpoisena HSY:n mittausverkkoa hyödyntäen. Toteutus edellyttää sekä selkeää vastuunjakoa ilmanlaadun mittausten järjestämisen, raportoinnin ja suunnitelmien laatimisvelvollisuuden osalta että seurannan pitkäjänteistä rahoitusta.

Ilmanlaadun mittaamisen uudet kansalliset velvoitteet

Uusia kansallisen tason mittausvelvoitteita ovat kolme supermittausasemaa maaseudulle ja yksi kaupunkitausta-alueelle, yksi ultrapienien hiukkasten mittauspaikka ilman saastumisen keskittymässä sekä keskimääräisen altistumisen seurantavelvoitteen

Lausunto
04.05.2026
484/00.02.023.0230/2026

laajeneminen. HSY kannattaa hallituksen esitystä, joka hyödyntää kustannustehokkaasti olemassa olevia mittauksia ja osaamista sekä laaja-alaista yhteistyötä uusien velvoitteiden toteuttamiseksi. On luontevaa, että uusien velvoitteiden mukainen seuranta painottuu Suomessa pääkaupunkiin, jossa on suurin altistuva väestö ja kyseisistä mittauksista on aikaisempaa kokemusta.

Pykälässä 142 b esitetään direktiivin vaatimusten mukaisesti uuden supermittausaseman perustamista kaupunkitausta-alueelle Helsingin Kumpulaan. Vastuu mittauksista ja niiden kustannuksista jaetaan Ilmatieteen laitoksen, HSY:n ja Helsingin yliopiston kesken. HSY sitoutuu toteuttamaan sen vastuulle esitetyt ilmanlaadun mittaukset sillä edellytyksellä, että tämän seurannan kustannukset katetaan ministeriölle toimitetun kustannuslaskelman mukaisesti. HSY sitoutuu myös mittaustulosten raportointiin ja tiedottamiseen direktiivin vaatimusten mukaisesti. HSY painottaa, että toteutuksen kannalta ratkaisevaa on vastuunjaon selkeys sekä seurannan täysimääräinen ja pitkäaikainen rahoitus.

Pykälässä 142 esitetään direktiivin vaatimusten mukaisesti, että 1.12.2026 alkaen keskimääräisten altistumisen vähennysvelvoitteiden toteutumista seurataan pienhiukkasten ja typpidioksidin osalta Suomessa neljällä mittausasemalla. Tähän asti vastaavaa seuranta on tehty Suomessa vain pienhiukkasille Helsingissä Kallion kaupunkitausta-asemalla. HSY:n mittausverkossa on Kallion kaupunkitausta-aseman lisäksi esikaupunkialueella Helsingin Vartiokylässä sijaitseva mittausasema. On luontevaa, että nämä kaksi mittausasemaa toimivat altistumisen vähennysvelvoitteiden seuranta-asemina sekä pienhiukkasten että typpidioksidin osalta.

Lisäksi ehdotuksen 142 §:n 2 momentissa HSY:lle säädettäisiin uusi velvollisuus vastata direktiivin edellyttämästä ultrapienien hiukkasten pitoisuuksien seurannasta ilman saastumisen keskittymässä. Mittauksia tehdään Helsingissä HSY:n mittausasemalla vilkasliikenteisessä katukuilussa. On kustannustehokasta laajentaa näitä mittauksia vastaamaan direktiivin vaatimuksia. Myös suuren väestömäärän takia on perusteltua, että Helsinki toimii ultrapienien hiukkasten mittauskohteena. HSY:llä on laaja kokemus ja osaaminen pitoisuuksien seurannasta ilman saastumisen keskittymässä.

Ilmanlaadun mittaamisen uudet kansalliset velvoitteet on annettu valtiolle, ei kunnille eikä kuntayhtymälle. HSY sitoutuu toteuttamaan sille 142 §:ssä ja 142 a §:n esitetyt ilmanlaadun mittaukset sillä edellytyksellä, että seurannan kustannukset katetaan uudistetun direktiivin vaikutusarviossa esitetyn kustannuslaskelman mukaisesti. On välttämätöntä, että kansallisten seurantavelvoitteiden rahoitus varmistetaan täysimääräisesti ja pitkäjänteisesti, jotta esitetyt mittausvelvoitteet voidaan toteuttaa käytännössä.

Ilmanlaadun suunnitelmat

Lausunto
04.05.2026
484/00.02.023.0230/2026

Ilmansuojelusuunnitelman ja etenemissuunnitelman laatimisvelvollisuus on 145 §:n mukaisesti pääsääntöisesti kunnalla. HSY pitää tärkeänä uutta ehdotusta, jonka mukaan suunnitelman laatimisvelvollisuus voi olla myös Elinvoimakeskuksesta, kun vaaditaan valtion ylläpitovastuulla olevaan tiehen liittyviä toimenpiteitä. Kunta ei pysty omilla toimenpiteillään vaikuttamaan valtion ylläpitämän tien liikenteen päästöihin ja pölyntorjuntaan. On myös hyvä lisäys, että Lupa- ja valvontaviraston johdolla esitetään laadittavaksi ilmansuojelusuunnitelma raja-arvon ylitystilanteissa, joissa tarvitaan alueellisia, usean viranomaisen tai ympäristöministeriön toimenpiteitä.

Suurimpana ilmanlaatuhaasteena Suomen kaupungeissa on katupöly, minkä vuoksi hengittävien hiukkasten uusi vuorokausiraja-arvo voi ylittyä vilkasliikenteisissä katu- ja tieympäristöissä. Katupölyn vähentämisessä kitkarenkaiden käytön edistäminen on tarpeen, koska tutkimusten perusteella tiedetään, että jopa puolet katupölystä aiheutuu nastarenkaiden rouhiesta tienpäällystetystä. Olisikin tärkeää, että myös valtio ottaisi vastuuta nastarenkaiden käytön vähentämisestä, esimerkiksi edistämällä lainsäädäntöä nastarengasmaksun keräämisen mahdollistamiseksi.

Esitetyssä 145 §:ssä ei tule selkeästi esiin, että valtio vastaa mahdollisen ilmansuojelusuunnitelman tekemisestä tilanteessa, jossa keskimääräisen altistumisen vähennysvelvoitetta ei saavuteta. Vaikka keskimääräisen altistumisen vähentämistavoitteen toteutumista seurataan tietyissä alueyksiköissä ja kunnissa, on välttämätöntä, että valtio laatii tarvittaessa ilmansuojelusuunnitelman keskimääräisen altistumisen vähentämiseksi. Yksittäiset kunnat eivät voi olla vastuussa suunnitelman tekemisestä, vaikka mittaus tapahtuisi kyseisen kunnan alueella.

Ilmanlaadusta tiedottaminen

Kunnilla ja muilla ilmanlaadun seurannasta vastaavilla tahoilla säilyisi edelleen tiedottamisvastuu yleisölle ilmanlaadun terveysvaikutuksista tiedottamisessa, mutta Terveyden ja hyvinvoinnin laitos huolehtisi siitä, että kunnilla olisi saatavilla ajantasaista ja yhtenäistä tietoa terveysvaikutuksista. HSY pitää hyvänä, että ehdotuksen 144 a §:ssä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa sen toimialaan kuuluvasta terveysvaikutuksiin liittyvästä tiedottamisesta. Vastuuta kansallisen ilmanlaatuindeksin kehittämisestä ja ylläpidosta ei mainita lakitasolla. Jatkossa olisi tärkeää, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on mukana ilmanlaatuindeksin kehittämisessä yhdessä HSY:n ja Ilmatieteen laitoksen kanssa. Nykyinen indeksi on HSY:n ja THL:n yhdessä kehittämä. HSY kannattaa myös 144 a §:n esitystä, että Elinvoimakeskus vastaa tiedottamisesta, joka liittyy sen ylläpitovastuulla oleviin valtion maanteihin kohdistuviin toimiin.

Ilmanlaadun mallintaminen

Mallinnuksen rooli korostuu uudessa ilmansuojelutoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa. Katupöly on Suomen kaupungeissa keskeinen ilmanlaatuhaaste, mutta katupölyn mallintamistarkkuus on vielä puutteellinen. Katupölymallinnusten kehittämiseen on kohdennettava kansallisesti riittävät resurssit, jotta mallintaminen olisi käyttökelpoinen ja hyvä työkalu ilmanlaadun seurantaan ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin.

Lausunto
04.05.2026
484/00.02.023.0230/2026

Lisätietoja antaa yksikön päällikkö Hanna Manninen, puh. 050 401 7826.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Tommi Fred
toimitusjohtaja

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

Liitteet

Jakelu

Ympäristöministeriö

Tiedoksi

HSYn kirjaamo

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

PL 100, 00066 HSY, Puh. 09 1561 2110, Y-2274241-9, www.hsy.fi

Samkommunen Helsingforsregionens miljötjänster

PB 100, 00066 HSY, Tfn 09 156 2110, FO-2274241-9, www.hsy.fi